

BASISVRAGEN*

STAP 1 BEELD VAN DE SPECIFIEKE OPVOEDINGSSITUATIE

- 1.1 Om welke situatie of welk gedrag gaat het?**
 - 1.1.1 Doet de situatie/het gedrag zich steeds op dezelfde manier voor?**
 - 1.1.2 Wilt u een voorbeeld beschrijven?**
 - 1.1.3 Wanneer vertoont uw kind het bedoelde gedrag?**
 - › voor/na een bepaalde situatie?
 - › bij bepaalde personen?
 - 1.1.4 En hoe vaak naar uw idee?**
 - 1.1.5 Hoelang duurt de situatie dan?**
- 1.2 Hoelang doet het gedrag/zulke situaties zich al voor? Wat is het effect van het gedrag op u en de rest van het gezin?**
 - › praktisch gezien;
 - › emotioneel gezien.
- 1.3 Hoe reageert u meestal op de situatie?**
 - 1.3.1 Hoe consequent bent u in uw manier van reageren?**
 - 1.3.2 Geeft uw partner een zelfde soort reactie?**
 - 1.3.3 Wat is het effect van uw reactie en die van uw partner op uw kind?**
- 1.4 Wat zou u graag veranderd willen zien?**
- 1.5 Wat heeft u tot nu toe geprobeerd om veranderingen aan te brengen?**

1.5.1 Wanneer ging de situatie wel naar wens?

1.6 Ordening van de tot nu toe verkregen informatie

- a. Dit kind vertoont als gedrag...
- b. Het gedrag doet zich voor in situaties als...
- c. De ouder beleeft het als...
- d. De ouder reageert meestal met...
- e. De ouder wenst...
- f. De ouder heeft dit geprobeerd door...
- g. Het ging goed toen...

STAP 2 SAMEN INZICHT KRIJGEN IN DE OPVOEDINGSSITUATIE

2.1 Zelf handelen, observatieopdracht verstrekken, overleg plegen of verwijzen.

Bij overleg of verwijzen: ga verder met punt 3.4.

2.2 Heeft u enig idee waarom uw kind zich zo gedraagt?

2.2.1 Denkt u dat het gedrag van uw kind kan samenhangen met de leeftijdsfase waarin het verkeert?

2.2.2 Denkt u dat er iets in het kind zelf is waardoor uw kind zo reageert? (kindfactoren) Zo ja, wat?

2.2.3 Denkt u dat het gedrag van uw kind iets te maken kan hebben met uw eigen opvoedingsstijl/aanpak of uw eigen leefwijze/problemen? (ouderfactoren) Zo ja, hoe?

2.2.4 Denkt u dat er omstandigheden of gebeurtenissen van invloed zijn op de situatie? (omgevingsfactoren) Zo ja, welke?

2.3 Ordening: waarmee hangt het gedrag van dit kind en deze ouders mogelijk samen?

Eén of meer van de volgende factoren:

- a. Het onvoldoende afgestemd zijn van de verwachting van ouders op de ontwikkeling van dit kind (leeftijdsfase).
- b. Het onvoldoende afgestemd zijn van de verwachting van ouders op factoren in het kind zelf en zijn of haar mogelijkheden (kindfactoren).
- c. Het ontbreken van een consequente en op dit kind afgestemde pedagogische aanpak, of eigen problemen van de ouders (ouderfactoren).
- d. Bepaalde omstandigheden of gebeurtenissen (omgevingsfactoren).

STAP 3 HANDELEN

3.1 Zelf handelen, overleg plegen of verwijzen.

Bij overleg of verwijzen: ga verder met punt 3.4.

3.2 Ga samen met de ouder bekijken of er veranderingen in de situatie aangebracht kunnen worden.

- a. Als het gedrag van het kind samenhangt met de leeftijdsfase*
 - › Verband bespreken tussen de ontwikkelingsfase en het probleemgedrag.
 - › Verwachtingen van de ouders afstemmen op de mogelijkheden van dit kind.
- b. Als het gedrag van het kind samenhangt met kindfactoren*
 - › Verwachtingen van de ouders afstemmen op de mogelijkheden van dit kind.
 - › Pedagogische aanpak afstemmen op dit kind.
- c. Als het gedrag van het kind samenhangt met ouderfactoren*
 - › Verband bespreken tussen problemen van de ouders en het gedrag van het kind.
 - › Aanbrengen van ordening in tijd en dagritme.
 - › Pedagogische vaardigheden vergroten en afstemmen op dit kind.
- d. Als het gedrag van het kind samenhangt met omgevingsfactoren*
 - › Veranderingen aanbrengen in de omgeving.

3.3 Kies – samen met de ouder(s) – één tot drie concrete mogelijkheden (genoemd bij 3.2) om te komen tot de gewenste situatie. Kies een volgorde, bijvoorbeeld beginnen bij d, eindigen bij a.

Noteer deze keuzen in tweevoud en laat een exemplaar van de notitie bij de ouders achter.

3.4 Informeer of de ouder nog vragen heeft en rond daarna het gesprek af. Dank de ouder(s) voor het vertrouwen.

3.5 Maak een nieuwe afspraak.

STAP 4 EVALUATIE (IN VOLGEND GESPREK)

4.1 Hoe is het de afgelopen tijd gegaan?

4.1.1 Lukte het steeds de afspraken na te komen? Wanneer lukte het wel, wanneer niet?

4.1.2 Wat was het effect van de afgesproken aanpak voor het kind zelf in praktisch of emotioneel opzicht? (Als de aanpak weinig effect had, hoe kwam dat dan?) Wat was het effect voor het gezin in praktisch of emotioneel opzicht?

4.2 Kunt u verder met de gemaakte afspraken?

Zo nee:

- › Welke andere alternatieven in stap 3 hebben meer kans van slagen? Ofwel:
- › ga samen terug naar stap 2 of zo nodig naar stap 1.
- › of: verwijst naar deskundige hulpverlening.

Zo ja:

- › Heeft u nog vragen over de situatie/de aanpak of zijn er andere onderwerpen waar u het graag over wilt hebben?
- › Geef aan dat de ouders bij nieuwe vragen opnieuw een beroep op u kunnen doen.

4.3 Rond het gesprek af.

SIGNALERINGSLIJSTEN

Gebruiksaanwijzing bij de signaleringslijsten

Het doel van een signaleringslijst is het op systematische wijze opsporen van vragen over specifieke opvoedingssituaties bij ouders van jonge kinderen. Indien blijkt dat er vragen/twijfels/zorgen over een specifieke situatie bestaan, kan men de ‘Stap-voor-stap’-methode toepassen, informatie geven, verwijzen of andere maatregelen nemen. De procedure kan als volgt verlopen.

1. Stuur de baby- of peuter/kleuterlijst, met een begeleidend briefje, ten minste één week voor de afspraak, op aan de ouders.
2. Neem tijdens de afspraak de ingevulde lijst door met de ouders.
3. Afhankelijk van de vraag hoever ouders zijn gekomen met het zelf invullen, kan men zich beperken tot vragen/onderwerpen die ‘eruit springen’.
4. Wanneer ouders bepaalde informatie willen of een korte vraag hebben, dan kan daar, mits de tijd het toelaat, direct op worden gereageerd.
5. Zodra men merkt dat ouders zich zorgen maken omtrent een bepaald onderwerp, kan een huisbezoek worden voorgesteld. Tijdens het huisbezoek kan de ‘Stap-voor-stap’-methode worden gebruikt.

SIGNALERINGSLIJST VOOR KINDEREN VAN 0 - 1 JAAR: DE BABYLIJST

Algemeen

Naam kind:

Leeftijd kind:

Plaats in de kinderrij:

1. Huilen

- 1.1 Hoe vaak huilt uw kind?
- 1.2 Wanneer en hoelang huilt het dan?
- 1.3 Hoe reageert u op het huilen van uw kind?
- 1.4 Wat is het effect van die reactie op uw kind? (Laat hij/zij zich gemakkelijk troosten?)
- 1.5 Hebt u vragen over het huilen? Zo ja, welke?
- 1.6 Maakt u zich zorgen over het huilen?

2. Voeding

- 2.1 Wat eet en drinkt uw kind op een dag?
- 2.2 Bent u met betrekking tot het eten/het drinken tevreden over de hoeveelheid en de snelheid?
- 2.3 Geeft uw kind weleens voeding terug?
- 2.4 Zijn er bijzonderheden met betrekking tot de ontlasting?
- 2.5 Hebt u vragen over de voeding? Zo ja, welke?
- 2.6 Maakt u zich weleens zorgen over de voeding?

3. Slapen

- 3.1 Op welke tijden ligt uw kind in bed?
- 3.2 Wat doet uw kind als het niet wil slapen?
- 3.3 Wat doet u als uw kind niet wil slapen?
- 3.4 Hoe slaapt uw kind? (slaaphouding, rustig/onrustig, vast/licht)
- 3.5 Hebt u vragen over het slapen? Zo ja, welke?
- 3.6 Maakt u zich zorgen over het slapen?

4. Spel en contact

- 4.1 Kan uw kind zichzelf bezighouden en vermaken?
- 4.2 Waar speelt uw kind en waarmee?
- 4.3 Hoe reageert uw kind op andere kinderen/volwassenen?
- 4.4 Kan uw kind gemakkelijk een poosje achtergelaten worden bij anderen?
- 4.5 Maakt uw kind zelf geluiden bij zijn/haar spel/bezigheden?

- 4.6 Praat u tegen uw kind en hoe reageert hij/zij daarop?
- 4.7 Hoe reageert uw kind op knuffelen?
- 4.8 Hebt u vragen over het spelen van uw kind? Zo ja, welke?
- 4.9 Maakt u zich zorgen over:
 - › het spelen van uw kind?
 - › het contact dat uw kind met u en anderen maakt?

5. **Ouderschap**

- 5.1 Hoe beleeft u het vader/moeder zijn?
 - Welke dingen vallen u mee?
 - Welke dingen vallen u tegen?
- 5.2. Heeft u weleens behoefte aan raad of hulp bij het opvoeden en/of verzorgen van uw kind? Zo ja, waarover?

6. **Overig**

- Hebt u nog andere opmerkingen of vragen waar u over wilt praten?

SIGNALERINGSLIJST VOOR KINDEREN VAN 1 - 5 JAAR: DE PEUTER/KLEUTERLIJST

Algemeen

Naam kind:

Leeftijd kind:

Plaats in de kinderrij:

1. Huilen

- 1.1 Hoe vaak huilt uw kind?
- 1.2 Wanneer en hoelang huilt het dan?
- 1.3 Hoe reageert u op het huilen van uw kind?
- 1.4 Wat is het effect van die reactie op uw kind? (Laat hij/zij zich gemakkelijk troosten?)
- 1.5 Hebt u vragen over het huilen? Zo ja, welke?
- 1.6 Maakt u zich zorgen over het huilen?

2. Voeding

- 2.1 Wat eet en drinkt uw kind op een dag?
- 2.2 Bent u met betrekking tot het eten/het drinken tevreden over de hoeveelheid en de snelheid?
- 2.3 Heeft uw kind een goede eetlust en eet het zelf aan tafel? Gebruikt u nog wel eens de fles voor uw kind?
- 2.4 Zijn er bijzonderheden met betrekking tot de ontlasting van uw kind?
- 2.5 Hebt u vragen over de voeding? Zo ja, welke?
- 2.6 Maakt u zich zorgen over de voeding?

3. Slapen

- 3.1 Op welke tijden ligt uw kind in bed?
- 3.2 Wat doet uw kind als het niet wil slapen?
- 3.3 Wat doet u als uw kind niet wil slapen?
- 3.4 Wil uw kind uit bed als het 's nachts wakker wordt?
- 3.5 Is uw kind bang als het in bed ligt?
- 3.6 Hoe slaapt uw kind? (slaaphouding, rustig/onrustig, vast/licht)
- 3.7 Hebt u vragen over het slapen? Zo ja, welke?
- 3.8 Maakt u zich zorgen over het slapen?

4. Spelen/bewegen

- 4.1 Kan uw kind zichzelf bezighouden en vermaken?
- 4.2 Speelt uw kind met andere kinderen en hoe verloopt dat?

- 4.3 Waar speelt uw kind en waarmee?
- 4.4 Vindt u uw kind druk tijdens het spelen?
- 4.5 Hoelang kan uw kind stilzitten of met een ding bezig zijn?
- 4.6 Beweegt uw kind zich volgens u in overeenstemming met zijn/haar leeftijd?
- 4.7 Hebt u vragen over het spelen en speelgoed? Zo ja, welke?
- 4.8 Maakt u zich zorgen over het spelen?
- 4.9 Hebt u vragen over het bewegen? Zo ja, welke?
- 4.10 Maakt u zich zorgen over het bewegen?

5. **Drift en koppigheid/grenzen stellen**

- 5.1 Vindt u uw kind vaak koppig? Hoe uit uw kind dat?
- 5.2 Hoe reageert u daarop?
- 5.3 Vindt u dat uw kind veel aandacht vraagt?
- 5.4 Zijn er in uw gezin duidelijke grenzen en regels? Houdt iedereen zich daaraan?
- 5.5 Reageert uw kind vaak driftig?
- 5.6 Hebt u vragen over:
 - a) driftig zijn?
 - b) koppig zijn?
 - c) stellen van grenzen?
 - d) consequent zijn?Zo ja, welke vragen?
- 5.7 Maakt u zich hier zorgen over?

6. **Zindelijkheid**

- 6.1 In hoeverre is uw kind al zindelijk?
- 6.2 Vindt u dat uw kind al meer zindelijk zou moeten zijn?
- 6.3 Heeft uw kind een hekel aan een natte of vieze broek?
- 6.4 Geeft uw kind zelf aan dat het naar de wc moet?
- 6.5 Stimuleert u uw kind om naar de wc te gaan? Zo ja, hoe en hoe vaak?
- 6.6 Hebt u vragen over het zindelijk worden? Zo ja, welke?
- 6.7 Maakt u zich zorgen over het zindelijk worden?

7. **Taal**

- 7.1 Praat uw kind?
 - a. nog niet
 - b. in losse woorden
 - c. in 2-3 woordzinnen
 - d. in zinnen, maar nog niet in goede volgorde
 - e. in volledige zinnen
- 7.2 Heeft uw kind moeite met het uitspreken van bepaalde letters en woorden?
- 7.3 Begrijpen anderen uw kind als het iets zegt?

- 7.4 Leest u uw kind weleens voor?
- 7.5 Zingt u met uw kind?
- 7.6 Hebt u nog vragen over het praten? Zo ja, welke?
- 7.7 Maakt u zich zorgen over het praten?

8. Ouderschap

- 8.1 In ieder gezin zijn er dingen waar ouders veel plezier in hebben en die prettig verlopen, maar er zijn ook zaken die steeds weer voor een hoop ergernis zorgen.
- 8.2 Wat zijn die ergernissen? Heeft u voldoende tijd voor uzelf?
- 8.3 Heeft u wel eens behoefte aan raad of hulp bij het opvoeden/verzorgen van uw kind?

9. Overig

Hebt u nog andere opmerkingen of vragen waar u over wilt praten?

FACTORENLIJST

Factoren die direct of indirect van invloed kunnen zijn op het gedrag van het kind

De hieronder genoemde factoren kunnen door de gebruiker van de Stap-voor-stap-methode worden gezien als een ondersteuning bij het zoekproces in stap 2 naar de vraag: welke factoren zijn in een specifieke opvoedingssituatie voornamelijk direct of indirect van toepassing? Daarbij moet worden aangetekend dat deze lijst niet volledig is en dus kan worden aangevuld. Bovendien hebben een aantal van de genoemde factoren onderling ook invloed op elkaar.

Kindfactoren

- › sekse
- › leeftijds-/ontwikkelingsfase
- › uiterlijk
- › cognitieve aanleg
- › zintuiglijke handicaps
- › pijn/gezondheid (bijvoorbeeld allergie)
- › prematuriteit
- › contactname (oogcontact, afweer, voegen)
- › emotionaliteit
- › activiteit
- › prikkelgevoeligheid
- › aanpassingsvermogen (flexibel-rigide)
- › grondstemming
- › plaats in de kinderrij
- › meergeboorte
- › afkomst, nationaliteit (bijvoorbeeld adoptie)
- › temperament
- › angst/onveilig voelen
- › oververmoeidheid
- › ervaringen van seksueel geweld/incest

Ouderfactoren

- › sekse
- › leeftijd
- › gezondheid/energie
- › grondstemming
- › emotionaliteit
- › prikkelgevoeligheid

- › aanpassingsvermogen
- › contactname
- › temperament
- › cognitieve aanleg
- › sociale vaardigheden
- › eigen welbevinden
- › culturele achtergrond/religie
- › kennis en opvattingen omtrent opvoeding
- › negatieve/positieve ervaringen uit eigen jeugd
- › eerdere abortus/miskraam/overlijden
- › ervaring met andere kinderen
- › opvoedingsvaardigheden
- › verwachtingen van het kind
- › ouderrelatie
- › partnerrelatie
- › taakverdeling tussen partners
- › inconsequent zijn
- › zonder regelmaat leven
- › werkloosheid
- › overbezorgdheid/angst
- › hoeveelheid aandacht/beschikbaarheid voor het kind
- › acceptatie van het kind
- › opleidingsniveau
- › verslaving
- › (on)macht
- › perfectionisme

Omgevingsfactoren

- › gezinssamenstelling, onder andere broertjes/zusjes
- › familie/vrienden/kennissen
- › ingrijpende veranderingen/life-events
- › gedeelde opvoeding
- › school/peuterspeelzaal/crèche
- › vriendjes/vriendinnetjes/andere kinderen
- › behuizing/tehuizen
- › woonomgeving
- › financiële positie
- › sociaal contact (isolatie vs. netwerk)
- › sociale klasse
- › cultuur/normen/rolpatronen
- › anticonceptie
- › klimaat/weer

- › milieuvervuiling/gezondheid van de omgeving
- › lawaai/geluidsoverlast
- › spannende/opwindende gebeurtenis
- › bezittingen (bijvoorbeeld speelgoed)